

Innhold

Forord	9
1 Møtet med «den andre»	13
Gjensidig tillit er ingen selvfølge.....	14
Å se mennesket bak lidelsen	18
2 Om forståelsen av psykiske lidelser og vansker ...	21
Hva er psykisk helse?.....	22
Om kunnskapsgrunnetaget i psykisk helsearbeid	23
<i>Både forskningsbasert og erfaringsbasert kunnskap</i>	23
<i>Begrensningen av statistisk basert kunnskap</i>	25
Psykiske vansker versus psykiske lidelser	26
3 Psykisk helsetjeneste på ulike forvaltningsnivåer.	29
Psykisk helsearbeid i kommunene.....	30
<i>Prinsippet om næromsorg</i>	31
<i>Arbeid både på individnivå og systemnivå</i>	31
<i>Et inkluderende og tverrfaglig område</i>	32
Psykisk helsevern i spesialisthelsetjenesten.....	33
<i>Tvungent psykisk helsevern når pasienten bor hjemme</i>	34
Systematisering av psykiske lidelser og atferdsproblemer	36
<i>Klassifikasjon og diagnoser</i>	37
<i>Det internasjonale diagnosesystemet ICD-10</i>	38
4 Om å identifisere risiko og yte profesjonell hjelp	45
Risikofaktorer, risikogrupper, risikosituasjoner.....	45
<i>Barn og risikosituasjoner</i>	46
Å identifisere barn i risiko	46
<i>Annerledeshet er ikke nødvendigvis risiko</i>	47
<i>Hjelp kan bli avvist</i>	48
Å vurdere behov for tiltak	49
En modell for vurdering av psykisk helse.....	50
<i>Symptomer</i>	50
<i>Utvikling</i>	51
<i>Personlige egenskaper</i>	54

<i>Oppvekstmiljø og sosialt miljø</i>	58
Å være profesjonell hjelper	60
<i>Gjensidig forståelse og respekt</i>	60
<i>Å kunne innta ulike perspektiver</i>	61
5 Forebygging, mestring og tidlig intervensjon	63
Påvirkning på ulike nivåer	64
<i>Familienivået</i>	65
<i>Nærmiljønivået</i>	67
<i>Lokalmiljønivået</i>	68
<i>Det nasjonale nivået</i>	69
<i>Kommunikasjon mellom nivåene</i>	70
Forebygging og mestring – kunnskapsgrunnlaget.....	70
<i>Forebygging</i>	70
<i>Mestring</i>	73
Betydningen av forebygging og rehabilitering	74
<i>Primær forebygging</i>	75
<i>Sekundær forebygging – tidlig intervensjon</i>	76
<i>Tertiær forebygging – rehabilitering</i>	77
<i>Forebyggende tiltak</i>	78
6 Familien	83
Hva er en familie?	84
Verdier i endring.....	86
<i>Familiens endrede sosiale verdi</i>	87
Familien i lys av en systemforståelse	88
<i>Gjensidighet og sårbarhet</i>	90
Å danne familie	91
<i>Kulturelle forskjeller</i>	92
<i>Når partnervalg skaper konflikt</i>	93
Omsorg og oppdragelse – et familieansvar eller et samfunnsansvar?.....	94
<i>Omsorg for eldre</i>	95
<i>Lover som regulerer barns rettigheter</i>	98
<i>Fra segregerte løsninger til hjemmebaserte støttetiltak i kommunene</i>	99
Barn som pårørende.....	103
<i>Både forebygging og hjelp til mestring må stå sentralt</i>	104

<i>Samtaler som hjelper barn</i>	106
<i>Barn og sorg</i>	110
7 Tilknytning og omsorg	113
Betydningen av trygg tilknytning.....	114
<i>Den tidlige barnealderens betydning</i>	115
<i>Tilknytningsteori</i>	116
Tilknytningsmønstre	119
<i>Affektinntoning – et viktig element</i>	120
Parentifisering	121
<i>Adaptiv og destruktiv parentifisering – et viktig skille</i>	121
Familier med store omsorgsoppgaver	123
<i>Belastning på parforholdet</i>	123
<i>Barnets egne reaksjoner</i>	125
<i>Søskenreaksjoner</i>	126
Når foreldreomsorgen svikter	128
<i>Hva er sviktende foreldreomsorg?</i>	128
<i>Foreldreansvaret ifølge lovverket</i>	129
<i>Barnevernets rolle</i>	130
Psykiske reaksjoner på overgrep, omsorgssvikt og destruktiv parentifisering	132
<i>Når utviklingen av gjensidighet svikter</i>	133
<i>Foreldres forhold til egen barndom</i>	134
8 Om retten til brukermedvirkning og individuell plan	141
Brukermedvirkning på grunnlag av informert samtykke	142
<i>Økte krav til informasjonens form</i>	143
<i>Serviceerklæringer</i>	143
<i>Nyttige informasjonskilder</i>	144
Når pasienten eller brukeren ikke har samtykke- kompetanse	144
Individuell plan	145
<i>Hva innebærer retten til individuell plan?</i>	147
9 Psykiske utfordringer og vansker i et livsløpsperspektiv	151
Småbarnsalderen	151
<i>Den tidlige tilknytningen</i>	152

<i>Psykiske vansker i førskolealderen</i>	153
<i>Søskensjalousi</i>	154
Skolealderen.....	154
<i>Skolen – en viktig mestringsarena for barnet</i>	155
<i>Psykiske lidelser og plager i skolealderen</i>	156
Ungdomstiden	157
<i>Identitetsdannelse og selvstendiggjøring</i>	158
<i>Når verden oppleves som utrygg</i>	160
<i>Seksualitet kan bli et konfliktområde</i>	161
Voksenlivet	163
<i>Samlivskriser</i>	163
<i>Voksne med alvorlige psykiske lidelser</i>	165
Alderdommen.....	166
10 Noen særskilte utfordringer	169
Aggresjon og vold.....	169
<i>Aggresjon som fenomen</i>	170
<i>Forebygging av aggresjon som handlingsalternativ</i>	171
<i>Vold i nære relasjoner</i>	175
<i>Vold og psykisk lidelse</i>	179
Skyld og straff ved psykisk lidelse.....	182
Barn og unge med atferdsproblemer	184
<i>Selvforsvar, selvhverdelse og aggressivitet</i>	185
<i>Barn med ADHD</i>	186
Psykiske skadevirkninger ved rusmiddelbruk	188
<i>Faktorer bak ungdoms rusmiddelbruk</i>	190
<i>Rusmidler og psykisk lidelse</i>	194
<i>Behandling og hjelp til personer med rusproblemer</i>	195
Selvskading – villet egenskade	198
<i>Et økende problem?</i>	200
<i>Behov for hjelp på lavest mulig nivå</i>	200
Etterord	202
Referanser	203
<i>Lover</i>	207